

Indledning

Flexicurity

Den danske flexicurity-model, der kombinerer et fleksibelt arbejdsmarked med social tryghed, har udviklet sig til en eksportsucces. Opnåelsen af flexicurity gennem reformer af ansættelsesbeskyttelsen, arbejdsmarkedspolitikken og velfærdssystemerne er gjort til genstand for politisk diskussion og reformer så forskellige steder som i USA, Chile, Japan, Frankrig, Tyskland, Sverige, Portugal og Spanien. Den store eksponering hænger også sammen med, at internationale organisationer som OECD, ILO og EU-kommissionen ynder at referere til det 'gode' danske eksempel på flexicurity som et alternativ til den liberale anglo-amerikanske vej. Flexicurity er efterhånden blevet et kvalitetsstempel for den danske arbejdsmarkedsmodel svarende til, hvad lurmærket engang var for dansk smør.

Og hvad er det så den danske flexicurity-model kan? Ifølge beskæftigelsesministeren¹ er modellen medansvarlig for, at:

- Danmark er blandt de lande i EU, der har den højeste beskæftigelse og laveste arbejdsløshed
- Danske lønmodtagere ligger helt i top internationalt, når de svarer på, hvordan de opfatter deres jobsikkerhed
- Danmark ligger også helt i top internationalt, når lønmodtagerne svarer på, hvor tilfredse de er med deres job

Beskæftigelsesministeren sammenligner den danske flexicurity med humlebien. Ligesom

humlebien i teorien ikke burde kunne flyve, så burde det danske arbejdsmarked heller ikke efter gængs teori kunne fungere. Med de relativt høje ydelser burde det være umuligt at få så mange i arbejde. Alligevel styrer Danmark ifølge beskæftigelsesministeren igennem stride økonomiske konjunkturer, mens andre EU-lande er hårdt ramt.

I dette nummer har vi sat os for at trænge om bag festtalerne og komme tættere på 'humlebiens' hemmeligheder samtidig med, at vi med artiklerne lægger op til også at undersøge om det billede, beskæftigelsesministeren maler af flexicurity-modellen, nu også svarer til virkeligheden.

Thomas Bredgaard, Flemming Larsen og Per Kongshøj Madsen lægger ud med en oversigtsartikel, som tager flexicurity-begrebet under behandling. Forfatternes udgangspunkt er et ønske om at skabe større klarhed over samt videreudvikle et begreb, der er på alles læber både politisk og i forskningsverdenen. Artiklen beskæftiger sig dels med begrebets historiske oprindelse og dets videre udvikling. De ser på, hvordan og hvorfor det danske arbejdsmarked i international sammenhæng er blevet udnævnt til at være det bedste eksempel på flexicurity. Og dels beskæftiger forfatterne sig med en videreudvikling af begrebet flexicurity, hvor forskellige kombinationer af sikkerhed og fleksibilitet analyseres. Denne del af artiklen munder ud i en analysemodel, der gør det muligt at rubricere forskellige lande i relation til deres placering i forskellige flexicurity-

rity typer. Analysemodellen viser forskellige kombinationer af fleksibilitet og sikkerhed i landene Japan, Tyskland, Holland, Sverige og Danmark. Endelig diskuterer artiklen, hvad der bør og kan forstås ved flexicurity som et analytisk begreb.

Mads Peter Klindt retter fokus på udbredelsen og anvendelsen af fleksible arbejdstider i kombination med forskellige former for sikkerhed. Artiklen bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse og er en komparativ analyse af landene: Danmark, Tyskland, Frankrig og Storbritannien. De fire lande er valgt ud fra antagelsen om, at de repræsenterer hver sin arketype indenfor 'industrial-relations' systemer. Mads Peter Klindt ser på, hvordan arbejdstiden reguleres i de respektive lande, og hvordan disse reguleringer kan placeres i forhold til flexicurity-matricen. Udgangspunktet for analyserne af fleksible arbejdstider er både at se på de overordnede arbejdsmarkedsmodeller i de forskellige lande og på anvendelse af fleksible arbejdstider på virksomhedsniveau. Artiklens analyser er således med til at skabe klarhed over forskelle i graden af fleksible arbejdstider på tværs af de fire lande og sætter samtidig fokus på samspil mellem arbejdsmarkedspolitikker og samfundsøkonomiske betingelser.

Anna Ilsøe undersøger i sin artikel, hvordan decentraliseringen har bidraget til udviklingen af flexicurity for forskellige medarbejdergrupper på baggrund af interview med ledelsen og tillidsrepræsentanter ude på fem danske virksomheder. Udgangspunktet for artiklen er industriens generelle aftaler om arbejdstid, som giver partnerne mulighed for at forhandle lokalaftaler om fleksibel arbejdstid. Artiklens hovedargument er, at nye balancer mellem fleksibilitet og sikkerhed er blevet udviklet for nogle medarbejdergrupper som et resultat af decentralisering. Virksomhederne synes således at opleve en øget effektivitet og en større med-

arbejdertilfredshed blandt de mest fleksible medarbejdere, mens det i stigende grad er blevet sværere for virksomhederne at rumme de mindre fleksible medarbejdere såsom enlige mødre og ældre medarbejdere, som ofte er henvist til ufrivilligt jobskifte. Resultatet heraf kan ifølge Anna Ilsøe betyde, at den danske arbejdsstyrke i stigende grad segmenteres, hvilket kan få en afgørende betydning for fremtidens arbejdsmarked.

I *Søren Kaj Andersens* artikel diskuteres hvorvidt vikarer på det danske arbejdsmarked er omfattet af den hollandske definition af flexicurity, det vil sige som en normalisering af løn- og ansættelsesvilkår i forhold til almindelige (standard) ansættelsesformer. Dette belyses gennem interviews med repræsentanter fra arbejdsgiverorganisationer, faglige organisationer og vikarbureauer. Det konkluderes, at der er betydelige forskelle i reguleringen og processerne omkring vikaransættelser i Danmark og Holland, men at sikkerheden generelt er øget for vikaransatte i begge lande. Vikaransættelser er blevet 'normaliseret' i en stadig balance mellem fleksibilitet og sikkerhed. Desuden gives i artiklen en række bud på, hvorfor andelen af vikarer i Danmark er tredoblet gennem det seneste årti.

Almindeligvis beskrives den danske flexicurity-model som bestående af en kombination af et relativt generøst dagpengesystem og en aktiv arbejdsmarkedspolitik, som sikrer balance mellem virksomhedernes behov for omkostningsfleksibilitet og lønmodtagernes behov for social og økonomisk trykthed. *Flemming Ibsen* leverer i sin artikel en supplerende fortolkning, idet han udvider begrebet til også at omfatte spørgsmålet om løn. Dette gøres bl.a. med henvisning til, at den danske arbejdsmarkedsmodel også bygger på kollektive overenskomster, hvor løndannelsen spiller en afgørende rolle. Fagbevægelsens strategi har i de senere år været at satse på 'life long learning' på virksomheds-

niveau og en aktiv arbejdsmarkedspolitik, som de væsentligste midler til at sikre medlemmernes beskæftigelse og markedsværdi. Ikke mindst set i dette perspektiv bliver det relevant at undersøge, om det rent faktisk betaler sig at være fleksibel på det danske arbejdsmarked, og i bekræftende fald, hvilken form for fleksibilitet der betaler sig mest – intern eller ekstern fleksibilitet? Eller betaler det sig bedst at 'blive hjemme', dvs. at holde fast i sit gamle job på den samme virksomhed? Spørgsmålene søges i artiklen besvaret med udgangspunkt i data fra den integrerede database for arbejdsmarkedet, IDA for årene 1982/83 og 2002/03, der var præget af henholdsvis økonomisk vækst og økonomisk afmatning. Artiklen konkluderer, at det bedst kan betale sig at 'blive hjemme' og bekræfter hermed teorien om den virksomhedsspecifikke Human Capital's betydning i forhold til fleksibilitet og lønændringer.

Debatartiklen har denne gang form af et interview med den hollandske professor

Ton Wilthagen, der kan betegnes som en af stamfædrene til begrebet flexicurity. På baggrund af hans forskningserfaringer og deltagelse i EU-kommissionens ekspertgruppe om flexicurity fortæller Wilthagen dels om den rolle, som EU spiller i forhold til at skabe en bedre balance mellem fleksibilitet og sikkerhed i medlemslandene, dels om de (trods alt begrænsede) muligheder der eksisterer for at eksportere den danske flexicurity model til resten af Europa.

Vi håber således med dette nummer at kunne bidrage med nye forskningsbaserede vinkler på diskussionen omkring flexicurity.

Med venlig hilsen
– på temareaktionens vegne

Pernille Tanggaard Andersen, Thomas Bredgaard, Ida Juul og Trine Larsen

NOTER

- 1 Beskæftigelsesministerens tale på konference om flexicurity 16. juni 2005.